

Ingen skam å snu: Papua - Ny Guinea går fra Smartby til 5G-frys på 4 dager

Denne teksten ble først publisert på <http://einarflydal.com> den 04.02.2020

Ja, det er i grunnen det hele jeg ble tipset om: Som så mange andre har nå IKT-ministeren på Papua Ny Guinea, Timothy Masiu, satt 5G-utprøvingen på vent inntil helseproblemene er avklart. Det meldte nettstedet [Post-Courier](#) den 2. januar.

Det var en rask kursendring. For fire dager før, den 30. desember, meldte samme avis at den samme ministeren hadde diskutert en smartby-løsning, og ville legge fram et forslag for regjeringen, [i følge samme avis](#).

Det er ingen skam å snu når man forstår at visjonene og kartet ikke lenger stemmer med terrenget.

Det interessante er at 5G var en del av smartby-pakka: Det gjalt "å gripe alle mulighetene som 5G gir", sa ministeren før nyttårsskiftet. "For", sa han, som et ekko av det norske politikere også har sagt, "å ta i bruk 5G er spesielt viktig på Papua New Guinea innenfor jordbruk, digital helse, utdanning, underholdning, smartby, smart transport og smart turisme". Kort sagt, spesielt viktig for alt og for å sikre fortsatt velferd og vekst. For uten vekst bryter vårt samfunn sammen. Samtidig skal vi ha et "bærekraftig samfunn" - som betyr ikke bare null-vekst, men *mindre* ressursforbruk.



*Timothy Masiu,
IKT-minister*

Vekst frikoplek fra ressursbruken

Låter det ikke forlokkende? Fortsatt økonomisk vekst og samtidig nedgang i ressursbruken? Det er jo det som er "det grønne skiftet". Det er som å høre i reprise EUs *Lisboa-erklæring*, den gang på 90-tallet da "*de-coupling*" fortsatt var gangbar mynt - altså at verdiskapningen skulle "frikoples fra ressursbruken". Den gang jobbet jeg i Telenor. Selvsagt var dette noe for oss. For å få til dette måtte man jo bruke massivt med IKT. Jeg var en av dem som lenge hadde vært begeistret over datateknologiens effektiviseringspotensialer. Så samlet kjernetroppene i GSMA - mobilbransjens internasjonale organisasjon - seg i organisasjonen *GeSI - the Global e-Sustainability Initiative*. en rekke av verdens største IKT-aktører var med: Bell Canada, British Telecommunications Plc, Cisco Systems, Deutsche Telekom AG, Ericsson, France Telecom, Hewlett-Packard, Intel, Microsoft, Nokia, Nokia Siemens Networks, Sun Microsystems, T-Mobile, Telefónica S.A., Telenor, Verizon, Vodafone Plc, Dell, LG. Verdens største IKT-aktører kastet seg framover i selen og lanserte *Smart 2020* i et slags samarbeid med fattige FN. FN bidro med legitimiteten og GeSI med penger, organisasjon og markedsføring. Smart2020 var et overtalelsesskrift - en slags fire-fargers utredning - om hvordan verdens land - med massiv innsats av IKT og bredbåndsutbygging - skulle oppnå fortsatt økonomisk vekst og samtidig nedgang i CO2-utslipp. Det var i 2008. McKinsey leverte utredningen, som ble en vakker og overbevisende brosjyre. Du finner den her: [Smart2020Report](#). Med *offentlig-privat samarbeid* (OPS, eller PPP - *public-private partnership*) skulle næringslivet og myndighetene levere et kolombi egg: vekst og velferd, klimaløsningen (les: det grønne skiftet). Mange av deltakerne var sikkert ekte begeistret. Jeg også, inntil jeg begynte å sjekke detaljene:

Vinninga og spinninga...

På den tida hadde jeg for alvor begynt å interessere meg for det økologiske fotavtrykket av bransjen, og fant ut at det kanskje ikke var så enkelt likevel å klare en slik "frikopling" mellom produksjon og ressursbruk ved hjelp av IKT. En ting var at IKT er energi- og ressurskrevende, med

behov for sjeldne mineraler og enormt mye strøm for å holde sentraler og nettverk i gang. Men dersom effektiviseringsgevinsten er stor i andre ledd, kan det godt lønne seg, både for den enkelte, for samfunnet og for miljøet. En annen sak er hvor innsparingene tar veien. For riktignok kunne mer skapes med mindre, men hvor ville det bli av gevinsten? Den ville nok bli brukt til å ta ut mer goder, og dermed ende i økt ressursbruk. Altså en *enda brattere vekstspiral* i stedet for en nedgang i ressursbruken. Slikt kalles for *tilbakekoplingseffekter* i systemteoriens språk, eller *rikosjett-* eller *rebound-effekter*. "Vinninga går opp i spinninga", som det heter i et gammelt munnhell.

Den som finleser fotnotene og følger henvisningene i *Smart2020*-rapporten og flere av de andre liknende rapportene som IKT-bransjen tok fram på den tida, vil se at forfatterne av rapporten har vært fullt inneforstått med problemet, men skjuler det for leserne i fotnoter, åpenbart fordi det ikke passer oppdragsgiverne. Til alt overmål viste det seg når man fulgte referansene bakover, at forsøkene på å kvantifisere hvor store innsparingene kunne bli, var basert på svært grove gjettverk - nærmest "tenk på et tall!" - som så ble lagt til grunn i de videre regnestykkene og etterhvert ble til sannheter det ikke ble satt spørsmål ved.

Problemene med å bruke IKT som virkemiddel for "det grønne skiftet" flettet jeg inn i mine forelesninger i på NTNU i nærmere 10 år, jeg skrev om det i noen bransje-artikler og tok det med i interne og eksterne foredrag. Det gjorde både bransjefolk og IKT-studentene mine ettertenksomme - i alle fall for en stund: *Økt effektivitet i ressursbruken ved hjelp av IKT, gir økt ressursbruk som resultat, med mindre man innfører et noen diktatur-liknende mekanismer som legger beslag på effektiviseringsgevinstene.*

Nå er vi der - i 2020, året vi skulle blitt så smarte at vi tok i bruk så mye IKT at vi senket verdens karbonutslipp. Så langt har det ikke lyktes. Og det skyldes neppe at vi har tatt i bruk for lite IKT. (Langt ute på siden i det politiske og sosialøkonomiske landskapet fins det en retning som agiterer for "*de-growth*" - altså "negativ vekst". De har tatt konsekvensen av dette problemet, men har neppe så store vekstmuligheter selv. Det er bare å google, så finner du dem!)

I dag er smartby- smarthelse, smartbolig, osv. vevd inn i 5G-visjonen. 5G er det nye slagordet, mens innholdet er mye av det samme. 5G er ikke bare nye trådløse kommunikasjonsteknologier, men også programvaresystemer for å håndtere store mengder kommuniserende dingser og et samfunn basert på store mengder trådløs datatrafikk - og en strategi for mer vekst i kombinasjon med overgangen til mindre ressursbruk - kort sagt "det grønne skiftet". Men så dukket *joker-kortet* opp på det mest uventede sted og til et særdeles kinkig tidspunkt, nå som alt var planlagt og festen skulle begynne:

Joker-kortet

5G er et helseproblem. Og ikke bare ett, men mange. Vi har visst det lenge. Vi har bare ikke tatt det inn over oss, men dekket det til med formaliteter, slik at vi ikke behøvde å se det i øynene. Akkurat som med røyking. For det var jo ingen av mine medstudenter, den gang på 1970-tallet da både foreleseren og vi studenter røkte under forelesningene, som ikke trodde det var skadelig. Vi skjønnte jo det, men vi dyrket vår "kollektive bevissthet", som var forestillingen om at det kunne vi godt vite, og til og med nevne, men at slikt brød vi oss ikke noe med. Inntil det plutselig snudde.

I dag begynner har vi begynt å få den samme "kollektive bevissthet" om trådløst og helsefare: "Alle" vet det, men myten om at det ikke er sånn, eller at *vi i alle fall ikke kan bry oss om det*, opprettholdes. Det betyr også at mange insisterer på at det ikke kan være slik, selv om de vet bedre. For eksempel fins det vel nå knapt en eneste ledelse i strømmnettbransjen som ikke har hatt helsebekymringene om AMS-målerne på dagsorden, men har konkludert med at "vi må stole på myndighetene" og "det kan ikke være noen påvist helserisiko". Det ligger i rollen at konklusjonen må bli slik. Men samtidig har de nok i smug lest brevet som HMS-ekspert Lars Hallvard Dahle

sendte til sitt nettselskap Istad Nett & Kraft og selskapets styremedlemmer for ett år siden [Brev Lars Dahle til Istad Nett & Kraft og styre 20190105 SLADDET2](#). Da forsto de alle, hver eneste nettselskapssjef, hvor landet ligger, og at en kursendring før eller siden må komme.

Paradigmeskifter skjer plutselig. Det er ingen skam å gjøre som IKT-ministeren på Papua Ny Guinea og mange andre steder. Slike skifter må komme på toppen i organisasjonen. Der ansvaret ligger, og der folk med hår på brystet kan tillate seg å endre kurs. Det er mye bedre og billigere for alle enn å vente til skadene blir omfattende og gnis inn i rettssalene. For det kommer. Forskere jeg har snakket med i andre land, melder om at de nå blir nedringt av advokater som vil forhøre seg.

Einar Flydal, den 3. februar 2020

PDF-versjon: [EFlydal 20200203 Ingen skam å snu Papua - Ny Guinea fra Smartby til 5G-frys](#)

Litteraturforslag:

Se litteraturliste i Lars Hallvard Dahles brev ([lenke som over](#))

Se bøker, hefter og utredninger du kan kjøpe eller laste ned [HER](#).